

מאוצרות הפרשה

יהושע ימצא כי בארץ יהודה לקחו חלק שלושת השבטים הללו: יהודה, שמעון ובנימין, בעוד הנשארים היו בארץ הגליל.

כמה נפלאים מעתה הפסוקים שלפנינו: בראשונה סידר הכתוב את שלושת השבטים שקיבלו נחלה בארץ יהודה, ובהם לא נאמר "נשיא", בעוד שהנשארים, שהם בארץ הגליל, נאמר בכל אחד ואחד מהם "נשיא", שכן בשבטים אלו כל אדמת השבט היתה כתובה לנשיא! ודברי פי חכם חן! ("ש"ת" "אהל משה", הובא בכמוצא שלל רב)

למטה יהודה כלב בן יפונה (לד, יט)

המתבונן בפסוקים, ישים את ליבו לשינוי מעניין הדורש ביאור: בכל ראשי השבטים נוקט הפסוק בלשון "ולמטה בני", כגון "ולמטה בני שמעון שמואל בן עמיהוד", "ולמטה בני דן נשיא בוקי בן יגלי", וכן בכל השבטים – להוציא שניים: יהודה ובנימין, שבהם לא נאמר "ולמטה בני" אלא רק "למטה יהודה כלב בן יפונה", "למטה בנימין אלידד בן כסלון". מה פשר השינוי? – נשאל פעם הגאון רבי שלמה זלמן זלוניק, ראש ישיבת "עץ חיים בירושלים, שהשיב כך: נשיא שני השבטים הללו – יהודה ובנימין – היו חשובים מאוד והיו ראויים לנשיאות בכל הזמנים, אפילו בדור הקודם, שהרי נשיא שבט יהודה היה כלב בן יפונה, שאכן שימש בפועל כנשיא גם בדור הקודם, וכן גם נשיא בנימין, אלידד בן כסלון, הלא הוא אלדד שזכה לנבואה (כפי שמביא האור החיים הקודש על אתר בשם רבינו ניסים גאון). משום כך נאמר בהם "ולמטה", כי ראויים היו לשמש כנשיאי המטה בכל זמן. לעומת זאת נשיאי שאר השבטים התמנו עכשיו לנשיאים – רק משום שהקודמים מתו, ונמצא שנשיאים אלו היו ראויים רק לבניהם של בני המטה הקודם, שזוהי דרגה פחותה, ומשום כך לגביהם נקט הפסוק בלשון "ולמטה בני" – כי היו רק נשיאי בני הדור החדש של שבטים אלו... ("זרעה של רחל" שם)

והצילו העדה את הרוצח מיד גואל הדם... וישב בה עד מות הכהן הגדול... (לה, כה)

"לפיכך אמותיהן של כהנים מספקות להם מחיה וכסות כדי שלא יתפללו על בניהם שימותו" (מכות יא). צריך ביאור, מהו כוחם של רוצחים להמית בתפילתם את הכהן הגדול קדוש ה'?

ביאר המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוונישטיין זצ"ל שהיות והרוצחים יודעים שהדרך היחידה ליציאתם מערי המקלט היא רק ע"י מות הכהן הגדול, אם כן כשהם מתפללים על מותו, מתפללים הם בכל לבם ונפשם, לכן יש חשש שתפילתם תתקבל.

מכאן הראה המשגיח זצ"ל, נלמד כוחה העצום של תפילה כנה, שכן אם על דבר כזה, לבקש מהקב"ה שימות אהובו של מקום שהוא בוודאי דבר שאינו הגון, בכל זאת יש חשש שהתפילה תתקבל, אם כן כשאדם מתפלל בכל לבו על רוחניות בוודאי שיענה. (מופת הדור)

*

ביקשו פעם מהמשגיח רבי יחזקאל זצ"ל להתפלל על ענין מסויים, ואכן הוא הבטיח שיתפלל, ובאה לאותו אדם ישועה גדולה. בא אותו יהודי להודות לו ואמר שהוא רואה בזה מופת של המשגיח. התפלא המשגיח מאוד ואמר לו: "איני מבין, מה זה שייך למופת? הרי ניתן לנו כח התפילה ואם מתפללים כראוי נענים, ומה זה שייך למופת. (לתתך עליון)

ואתם חנו מחוץ למחנה שבעת ימים כל הורג נפש וכל נוגע בחלל (לא, יט)

המפרשים תמהו: למה כתבה התורה את דין טהרה מטומאת מת רק לאחר מלחמת מדין ולא קודם מלחמת סיחון?

תירוץ נפלא כתב על כך הגאון רבי אברהם מהודר בספרו "קשוטין דאורייתא": כתב הצדיק רבי לוי יצחק מברדיטשוב בספרו "קדושת לוי", שבדורו של משה לא היו צריכים להרוג את הגויים בחרב, שכן הספיקה לכך תפילה בפה, וכמאמר הכתוב: "רוממות קל גרונום וחרב פיפיות בידם", וכך כתב רש"י בפרשת ויחי על הפסוק "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי – היא חכמתו ותפילתו", ועל כן מבואר גם הלשון "לפי חרב" – כי התפילה בפה היתה להם כחרב.

ומכיון שכך, הרי בשאר המלחמות לא היה צורך כלל שיטהרו את עצמם מטומאת מת, שהרי הרגו את הגויים על ידי תפילתם וממילא לא היו צריכים לנגוע כלל באמצעות החרב בפגרי המתים, ואם כן לא נטמאו כלל.

אבל במלחמת מדין, הרי מובא ברש"י על הפסוק (לא, ח) "ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב – הוא בא על ישראל, והחליף אומנתו באומנותם, שאין נושעים אלא בפייהם על ידי תפילה ובקשה, ובא הוא ותפש אומנותם לקללם בפיו – אף הם באו עליו והחליפו אומנותם באומנות האומות, שבאין בחרב, שנאמר (בראשית כז, מ): 'ועל חרבך תחיה'. ובודאי כשם שהרגו את בלעם בחרב, כך הרגו גם כן את כל עמו בחרב, כדי שלא ישתמשו בכוחות הטומאה של בלעם, ומכיוון שבפעם הזאת נלחמו בחרב ונטמאו מפגרי המתים – לכן הוכרחה התורה להזהירם שיטהרו את עצמם מטומאת מת! ודברי פי חכם חן! (כמוצא שלל רב)

אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ (לד, יז)

בפסוקים אלו, שבהם נמנים שמותיהם של נשיאי השבטים שנחלו את הארץ עבור שבטיהם וחילקו את נחלת השבט למשפחות – יש מקום לכאורה לשני דיוקים: א. סדר השבטים בפרשה אינו לא כסדר תולדותיהם ולא כסדר חנייתם? ב. בשלושת השבטים הראשונים נאמר רק את שם הנשיא, בלי להוסיף את המילה "נשיא", בעוד בששת השבטים הנותרים נכתבה המילה "נשיא" בכל אחד מהם, לאחר שמו של הנשיא. הלא דבר הוא! ביאור נפלא על כך, כתב הגאון רבי אלעזר משה הורביץ, אב"ד פינסק: בגמרא במסכת נדרים (מח). אנו מוצאים תקנה לאנשים המודרים הנאה זה מזה, כדי שיוכלו ליהנות מנכסי העיר השייכים לשניהם: שכל אחד יכתוב בשטר שמקנה את חלקו מנכסי העיר לנשיא, ועל ידי כך יוכלו להשתמש בהם, שכן כל אחד מהם משתמש מעתה מנכסי הנשיא ואינו נהנה מחבירו שהוא אסור בהנאתו. בהמשך מספרת הגמרא, שאנשי הגליל קנטרנים וכעסנים היו, והיו נודרים הנאה זה מזה, ולפיכך עמדו אבותיהם וכתבו מראש את חלקיהם לנשיא, בכדי שאם בניהם אחריהם ידרו הנאה זה מזה – לא יהיו אסורים ברחבה של עיר, בתיבה ובספרים וכיוצא באלו מנכסי העיר, שכן מעתה ממון הנשיא הם. עד כאן מסוגיית הגמרא בנדרים. והנה, כתב אב"ד פינסק, בארץ ישראל היו שלוש ארצות: יהודה, עבר הירדן והגליל, ובפרשה שלפנינו לא נאמרו אלא רק יהודה והגליל (כמבואר בפסוק יז). מי נחל את יהודה והגליל? המעיין בספר

הנדר – תריס בפני התאווה

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' (ל', ב')
 את הסמיכות בין פרשה זו, פרשת נדרים הפותחת את פרשת 'מטות', ובין פרשת המועדות שבסוף פרשת פנחס – נוכל להבין היטב על פי המעשה הבא:

בתקופה מסויימת, נשלח רבינו החיד"א לצרפת, כשלוחא דרבנן, על ידי חכמי ארץ ישראל, בכדי לקבץ תרומות מאחינו שבגולה עבור עניי ארץ ישראל. באותה תקופה, נוהגים היו לחלוק כבוד רב לשליחים אשר הגיעו מארץ הקודש, ולשלם בכסף מלא בתמורה לזכות לארח אותם. כך, באותה שבת בה התארח החיד"א בצרפת – קנו את הזכות שני גבירים, יהודים יקרים: האחד קנה את הזכות לארח את החיד"א ללינת לילה, ואילו רעהו – קנה את הזכות לארחו לסעודות השבת.

והנה, החיד"א – היה רגיל להריח טבק לעיתים קרובות, מספר פעמים ביום. הוא היה כה כרוך אחר מנהג זה, עד שלעיתים אירע שהיה מתעורר משנתו באמצע הלילה, מושיט את ידו אל קופסת הטבק, מריח קמעא וחוזר לישון.

וכך אירע גם באותו ליל שבת. החיד"א התעורר משנתו, הושיט את ידו וחיפש את קופסת הטבק בכדי להריח מעט, אולם להפתעתו – לא מצאה בין בגדיו. הוא שחזר היכן השתמש בה לאחרונה, ורק אז נזכר כי היה זה בעיצומה של הסעודה, אז הריח מעט טבק, וכפי הנראה השאיר את הקופסה בבית מארחיו... כאמור: הבית בו התארח החיד"א ללינת לילה לא היה אותו הבית בו התארח לסעודה, וכך, לא נותרה בידו ברירה כי אם להתלבש בבגדיו, ולגשת אל ביתו של הגביר בביתו סעד בכדי לחפש את קופסת הטבק.

דא עקא, שהיתה זו כבר שעת לילה מאוחרת, ובני ביתו של הגביר הלה – כבר עלו על יצועם. רק לאחר שדפק החיד"א במשך שעה ארוכה הם התעוררו בבהלה, פתחו את הדלת, ומצאו את החיד"א שהניח את דעתם והבהיר כי הכל כשורה, אלא שעליו ליטול חפץ כלשהו שנשכח על ידו... ואכן, קופסת הטבק נמצא במקום בו סבר החיד"א שהניחה, והוא נטלה ושב אל הבית בו נועד ללון.

אלא שבשלב זה, פקדו את החיד"א הרהורי חרטה עזים. "כיצד יתכן שבשביל מעט טבק יצאתי באמצע הלילה, והערתי משפחה שלמה?" הוא הרהר בליבו בכאב, ובאותו הלילה כבר לא הצליח להרדם...

למחרת, לאחר תפילת שחרית של שבת, ביקש החיד"א לשאת את דבריו בבית הכנסת. הרשות ניתנה לו כמובן, והוא פתח ואמר:

"מורי ורבותי... אם רצונכם לחלוק כבוד לארץ ישראל, רשאים אתם לעשות זאת... אולם בכל הנוגע אלי עצמי – הרי שאין כל מקום לחלוק לי כבוד, שכן ביני ובין בהמה אין מאומה!"... לאחר מכן, סיפר החיד"א את סיפור המעשה, התנצל ברבים על הצער שגרם לבני משפחתו של הגביר אותם העיר באמצע הלילה, ולאחר מכן הוסיף: "דעו לכם, כי מהיום והלאה קיבלתי על עצמי בנדר שלא להריח טבק כלל ועיקר, וה' הטוב יכפר בעד!"

למותר לציין מה רב הרושם שעוררו דבריו של החיד"א אצל השומעים, אשר נותרו מתפעמים לנוכח ענוותנותו המופלגת. אולם אנו, על פי דרכנו, מבקשים ללמוד מוסר נוסף ממעשה זה:

שכן מתוך הדברים עולה, שכאשר האדם מוצא שתאווה כלשהי השתלטה עליו וגרמה לו לנהוג שלא כפי שראוי היה שינהג – עליו לנקוט בצעד קיצוני, להתרחק ממנה כמטחוויו קשת, ולקדש את עצמו גם במותר לו, כאשר את זאת – ניתן לעשות באמצעות הנדר!

ומכאן, נוכל להבין את חשיבותו של הנדר דוקא אחרי פרשת המועדות:

שכן הנה, בתקופת המועדים – האדם מרבה באכילה ובשתיה לשם מצוה, אולם מתוך כך, הוא עלול להגרר אחר התאוות, ולהמשך אחריהן גם במקום בו אין הדבר לשם מצוה... לפיכך, סמכה התורה את פרשת הנדר מיד לאחר פרשת המועדות, בכדי להזכיר לאדם, שאם מוצא הוא את עצמו נגרר אחר תאוותיו – עליו למהר ולגדור את עצמו בנדר, ואף לקדש את עצמו במותר לו – לבל יכשל! (מתוך הספר "ללמדך" במדבר שעתידי לצאת א"ה)

פינת ההלכה

לקנות מזגן בתשלומים זה ריבית?

שאלה: יש פרסום ארצי של חברת מזגנים המפרסמת שכדאי להיות חכם ולקנות מזגן מעולה, במודעה מופיעה כמה סוגי מזגנים במחיר לתשלום אחד או ב-36 תשלומים, למשל בתשלום אחד אלפיים תשע מאות ושמונה עשרה נ"ח או שלושים ושש תשלומים בסך שמונים ושבע נ"ח שבסך כולל זה יוצא שלשת אלפים מאה שלושים ושתיים, כלומר שאם בוחר בפריסת תשלומים משלם מאתיים וארבע עשרה נ"ח נוספים, האם יש בזה איסור ריבית, והאם מותר?

תשובה: אסור לשלם בתשלומים שאז יוצא שמשלם 214 נ"ח ריבית, ומותר לקנות בתשלום אחד, והפתרון לערוך היתר עסקא ע"פ חכם, וגם אם לחברה יש היתר עסקא מי שקונה דרך חנות צריך שלבעל החנות יהיה היתר עסקא בתוקף בהוראת חכם.

הטעם לפי שמחיר המזגן הוא כפי שניתן לשלם בתשלום אחד, נמצא שכשמוסיף על המחיר בפריסת תשלומים נותן ריבית עבור המתנת המעות שמעכב את התשלום על המזגן, [ואף שחברת האשראי גובה מהמוכר עמלה על השרות, סכום העמלה אינו מגיע ל- 214 ש"ח] ואין הבדל בין אם המוכר הצייע לו תחלה רק את המחיר ב-36 תשלומים, מאחר שהחברה פרסמה שיש הנחה בתשלום אחד הרי המחיר קצוב בפחות מהמחיר בהקפה, לכן כל מה שמוסיף עבור ההקפה אסור משום ריבית. כללו של דבר, בכל קנייה בחנות יש לוודא שיש למוכר היתר עסקא לענייני ריבית.

(הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א מורה הוראה 'נאות שמחה' - מודיעין עילית)

חידה שבועית

מי אני? מתחילה כמו רכב צבאי, נאמרת כמו ציר נחל, והיא הצלח ה311א?

תשובה לחידה פר"ש: רש"י כ"ו כ"ד. תשובה לחידה השבועית: 1. 3 צלצולים. זהו סך הצלצולים המינימלי שישימיע השעון בשעה 1-59 דקות. חלון זמן זה יחול בין השעה 12 ומחצית הדקה לבין שעה 2 פחות כמה שניות. בפרק זמן זה ישימיע השעון צלצול אחד ב-12:30, צלצול נוסף בשעה 1 וצלצול אחרון בשעה 1:30. ס"ה שלושה צלצולים.

מזל טוב

מרכז העיר: משפחת יודלוב להולדת הבת משפחת בן זאב לאירוסיו הבן מניח. משפחת גרינשטיין לאירוסיו הבת משפחת מרקוס להכנסת הבן לעול תורה ומצוות ולאירוסיו הבן

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com

פתח תקוה. קצב של עיר, לב של מושבה

מרכז רמי גרינברג, ראש העיר

היחידה לחינוך חרדי ותרבות מורשת ישראל